

Verkenning naar de beheersing en monitoring van corruptierisico's door accountantsorganisaties

Uitkomsten van verkennend themaonderzoek corruptierisico's en data-analyse

Datum publicatie: mei 2021

1. De AFM constateert ruimte voor verbetering in de beheersing van corruptierisico's

1.1. Inleiding

De Autoriteit Financiële Markten (AFM) deelt met dit rapport de uitkomsten van het verkennend themaonderzoek in 2019 en 2020 bij tien accountantsorganisaties en van de analyse van data en interviews met 39 niet-OOB-accountantsorganisaties over het onderwerp corruptie¹. Met dit rapport vraagt de AFM aandacht voor de beheersing van corruptierisico's door het delen van aandachtspunten en *good practices* uit het themaonderzoek en de analyse. De AFM roept met dit rapport

accountantsorganisaties op te onderzoeken of verbeterlagen binnen de eigen organisatie nodig zijn.

De AFM heeft in 2020 een themaonderzoek uitgevoerd naar de beheersing van het risico van betrokkenheid van de accountantsorganisatie bij corruptie door of bij controlecliënten. De AFM heeft zich bij dit themaonderzoek gericht op het samenstel van beleid en procedures voor het beheersen van corruptierisico's door accountantsorganisaties.

---

¹ De term 'corruptie' kent verschillende definities die zeer eng of zeer breed worden gedefinieerd. Een bekende verschijningsvorm van corruptie is omkoping, bijvoorbeeld door het betalen van steekpenningen of kick-back vergoedingen. Maar ook belangenverstrengeling in de vorm van het door elkaar heen laten lopen van zakelijke en privébelangen en beloningen in natura, is een vorm van corruptie.

Het onderzoek in 2020 is een vervolg op eerdere onderzoeken die de AFM bij de Big 4-accountantsorganisaties heeft uitgevoerd in 2015 en 2017. De AFM heeft de sector toen verzocht hun inzet te continueren op het verder verbeteren van maatregelen die gericht zijn op de beheersing van corruptierisico's.² Daarbij heeft de AFM gewezen op het belang van een adequate risicobeheersing om te voorkomen dat accountantsorganisaties bij de dienstverlening betrokken raken bij corruptiepraktijken. Hierbij kan gedacht worden aan cliënten die bijvoorbeeld betrokken³ zijn bij het betalen van steekpenningen via tussenpersonen of agenten.

Naast het themaonderzoek naar de beheersing van corruptierisico's heeft de AFM in 2020 ook een data-analyse uitgevoerd op data ontvangen in de Monitor Accountantsorganisaties van alle niet-OOB-accountantsorganisaties aangevuld met 39 interviews (analyse). In deze analyse heeft de AFM verkend of en op welke wijze accountantsorganisaties inzicht hebben in cliënten die actief zijn in corruptiegevoelige⁴ landen. Een goed inzicht van de accountantsorganisatie in cliënten met activiteiten in risicovolle landen draagt bij aan een adequate beheersing en effectieve monitoring van corruptierisico's door accountantsorganisaties.

Het themaonderzoek en de analyse zijn uitgevoerd omdat het risico van betrokkenheid bij corruptie onverminderd actueel en relevant is voor alle accountantsorganisaties. Het is belangrijk dat accountantsorganisaties kritisch en doorlopend hun eigen beheersing van

corruptierisico's beoordelen en deze waar nodig aanscherpen.

1.2. Belangrijkste uitkomsten

De belangrijkste uitkomsten uit het themaonderzoek en de analyse zijn:

- De AFM ziet dat accountantsorganisaties beperkt diepgaande kennis delen over corruptierisico's. Het is noodzakelijk dat over corruptierisico's structureel en diepgaande kennis wordt gedeeld binnen de accountantsorganisatie. Dit leidt tot betere herkenning van corruptiesignalen en een adequate opvolging daarvan. Dit is nodig omdat verschijningsvormen van corruptie steeds veranderen (paragraaf 3.2).
- Uit de analyse van de AFM blijkt dat de centrale vastlegging of en welke cliënten actief zijn in risicovolle landen sterk verschilt per accountantsorganisatie. Beter inzicht in corruptierisico's kan worden verkregen door centrale vastlegging van corruptierisico's en het rapporteren hiervan aan het bestuur van de accountantsorganisatie. Hierdoor worden zij in staat gesteld te sturen op corruptierisico's (paragraaf 3.3).
- De AFM ziet verschillen in diepgang en kritische houding in de behandeling van vaktechnische consultaties, alsook de drempel om te consulteren. Vaktechnische consultaties kunnen effectiever worden indien bij corruptierisico's de juiste expertise wordt ingezet en deze met voldoende diepgang en kritische houding worden uitgevoerd (paragraaf 3.4).

² <https://www.afm.nl/nl-nl/nieuws/2015/dec/aanpak-corruptierisicos> en <https://www.afm.nl/nl-nl/nieuws/2016/mrt/corruptierisico-accountantsorganisaties>.

³ In dit rapport wordt met 'betrokkenheid' bedoeld betrokkenheid van de accountantsorganisatie bij corruptie door of bij controlecliënten en niet corruptie door de accountantsorganisatie.

⁴ Gebaseerd op landen met een score van 40 of minder op de Transparancy International Corruption Index.

1.3 Leeswijzer

De opbouw van dit rapport is als volgt. In hoofdstuk 2 wordt beschreven waarom de beheersing van corruptierisico's onverminderd actueel blijft. In hoofdstuk 3 worden de uitkomsten met aandachtspunten en *good practices* gedeeld. Tot slot wordt in hoofdstuk 4 een oproep gedaan aan de markt.

2. Beheersing van corruptierisico's blijft onverminderd actueel

De AFM vraagt in dit rapport aandacht voor de wijze waarop accountantsorganisaties omgaan met corruptierisico's. Bij het uitvoeren van wettelijke controles kunnen accountantsorganisaties te maken krijgen met ongebruikelijke transacties, geldstromen of handelingen die kunnen wijzen op corruptie. Het is belangrijk dat deze signalen tijdig worden herkend en adequaat worden opgevolgd. Bij niet tijdige of niet-adequate opvolging lopen accountantsorganisaties het risico om betrokken te raken bij corruptie van haar controlecliënten. Dit kan gevolgen hebben voor de reputatie en het vertrouwen in de accountantsorganisatie en daarmee ook de sector en financiële markten als geheel.

De verantwoordelijkheid om corruptie te voorkomen ligt primair bij de cliënten van de accountantsorganisatie. De accountantsorganisatie heeft ook een verplichting. In de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta) is bepaald dat er sprake moet zijn van een beheerste en integere bedrijfsvoering. Dat betekent onder meer dat de accountantsorganisatie

het risico op corruptie bij cliënten in kaart moet brengen en op basis daarvan passende procedures moet hebben en maatregelen treft om betrokkenheid bij (fraude en) corruptie te voorkomen. De externe accountant heeft bij het uitvoeren van zijn werkzaamheden daarbij een belangrijke maatschappelijke rol door het onderkennen van signalen en het geven van een juiste opvolging daarvan.

Ook andere belanghebbenden vragen aandacht voor een effectieve beheersing van corruptierisico's. De NBA ondersteunt bijvoorbeeld de sector met de handreiking 1137.⁵ De handreiking geeft onder andere aanknopingspunten om corruptierisico's te onderkennen en geeft een nadere invulling aan de aanvullende werkzaamheden van de externe accountant. De Commissie Toekomst Accountancysector (CTA) en de Monitoring Commissie Accountancy (MCA) vragen in hun rapporten aandacht voor het onderwerp fraude.⁶ De CTA en MCA doen de aanbeveling dat fraude een grotere en meer herkenbare positie in de accountantscontrole moet krijgen.⁷ In de kabinetsreactie op het rapport van de CTA is aangegeven dat aan de kwartiermaker wordt gevraagd om te bezien hoe aan deze aanbeveling gevolg kan worden gegeven.⁸

3. Aandachtspunten beheersing corruptierisico's

3.1. Opzet themaonderzoek en data-analyse

Dit rapport is tot stand gekomen op basis van een themaonderzoek onder tien accountantsorganisaties en een analyse van

⁵ NBA-handreiking 1137 Corruptie, werkzaamheden van de accountant.

⁶ Hoewel de CTA en MCA spreken over fraude is corruptie een specifieke vorm van fraude, omdat de fraudekenmerken, zoals benoemd in handreiking 1137, opzet, misleiding en wederrechtelijk voordeel altijd een rol spelen bij corruptie.

⁷ Voor het CTA en MCA rapport zie: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/01/30/vertrouwen-op-controle-eindrapport-van-de-commissie-toekomst-accountancysector> en <https://www.monitoringaccountancy.nl/nieuws-en-publicaties/>

⁸ Voor de kamerbrief zie: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/03/20/kamerbrief-met-reactie-kabinet-op-rapport-commissie-toekomst-accountancysector>

data van de AFM Monitor Accountantsorganisaties, aangevuld met interviews onder 39 niet-OOB-accountantsorganisaties. De opzet van het themaonderzoek en de analyse wordt hieronder toegelicht.

Themaonderzoek bij tien accountantsorganisaties

In het themaonderzoek heeft de AFM tien accountantsorganisaties onderzocht.⁹ Aan de hand van beleid en procedures is beoordeeld hoe deze accountantsorganisaties corruptierisico's bij (wettelijke) controleopdrachten in opzet beheersen. Daarnaast heeft de AFM per accountantsorganisatie het (verhoogde) corruptierisico in één of twee wettelijke controles beoordeeld. Daarbij is onderzocht of de inzet van een vaktechnische consultatie heeft bijgedragen aan een adequate beheersing van de onderkende corruptierisico's. De vaktechnische consultatie is een belangrijke waarborg voor het beheersen van corruptierisico's. In deze verkenning zijn ook interviews gehouden met de betrokken accountantsorganisaties.

Analyse data AFM Monitor en interviews met 39 niet-OOB-accountantsorganisaties
De AFM heeft de beantwoording van vragen uit de jaarlijkse AFM Monitor Accountantsorganisaties over de cliënten actief in het buitenland en actief in risicovollere landen¹⁰ geanalyseerd. Om beter inzicht te krijgen in de uitkomsten van de analyse zijn 39 niet-OOB-accountantsorganisaties telefonisch geïnterviewd die samen representatief zijn voor de gehele populatie.¹¹ De AFM heeft geen onderbouwingen opgevraagd. De uitkomsten van de interviews zijn zowel onderling als met de data uit de AFM

Monitor vergeleken. In dit rapport zijn de geïntegreerde uitkomsten van de data en interviews opgenomen.

Uit het themaonderzoek blijkt dat alle onderzochte accountantsorganisaties in hun beleid en procedures aandacht besteden aan het onderwerp corruptie. Bij alle tien de onderzochte accountantsorganisaties is er echter ruimte voor verbetering in de beheersing van corruptierisico's.

Het overgrote deel van de onderzochte accountantsorganisaties legt expliciet vast op welke wijze zij corruptierisico's beheerst en welke kwaliteitswaarborgen zij daarvoor treft binnen het stelsel van kwaliteitsbeheersing.

Accountantsorganisaties verschillen onderling echter in volwassenheid van het samenstel van beleid en procedures. Dit beeld bleek ook uit de analyse. In dit hoofdstuk vraagt de AFM specifiek aandacht voor de beheersing van corruptierisico's aan de hand van drie onderwerpen:

- i. Kennisdeling (paragraaf 3.2);
- ii. Monitoring (paragraaf 3.3);
- iii. Vaktechnische consultaties (paragraaf 3.4).

3.2. Frequent en diepgaand kennis delen over corruptierisico's ondersteunt de externe accountant

De externe accountant heeft een belangrijke rol in het onderkennen van corruptiesignalen en het geven van adequate opvolging aan die signalen. Het vergroten of het bijhouden van kennis van externe accountants en medewerkers op dit gebied is daarom van belang. Hiervoor is het noodzakelijk dat over dit onderwerp

⁹ Dit zijn de grootste accountantsorganisaties, na de Big-4, geselecteerd op basis van het aantal uitgevoerde wettelijke controles en de hoogte van de netto omzet van de accountantsorganisatie.

¹⁰ Gebaseerd op landen met een score van 40 of minder op de Transparency International Corruption Index.

¹¹ De interviews waren semigestructureerd. Dat betekent dat er vooraf een vaste set vragen is geformuleerd, die aan iedere accountantsorganisatie zijn gesteld. Vervolgens is afhankelijk van de beantwoording doorggevraagd.

structureel kennis wordt gedeeld binnen de accountantsorganisatie. Dit kan bijvoorbeeld door middel van trainingen, vaktechnische overleggen en interne richtlijnen.

Uit het themaonderzoek blijkt dat tijdens trainingen meer aandacht kan worden besteed aan corruptierisico's. In de jaarlijkse reguliere trainingen wordt weliswaar aandacht besteed aan het onderwerp corruptie (en fraude) maar de diepgang verschilt per accountantsorganisatie. De AFM ziet accountantsorganisaties die tijdens een vaktechnisch overleg casussen concreet bespreken die gebaseerd zijn op publiek bekende corruptiezaken of praktijkgevallen terwijl bij andere accountantsorganisaties bijvoorbeeld tijdens trainingen beperkt aandacht wordt besteed aan corruptie.

Good practice

- ✓ Bij een accountantsorganisatie worden tijdens vaktechnische overleggen praktijkvoorbeelden en verschijningsvormen van corruptie gedeeld door medewerkers die hiermee te maken kregen bij hun controlecliënt. Daarmee maakt de accountantsorganisatie de risico's concreet en praktisch. Dit verhoogt het kennisniveau binnen de accountantsorganisatie.

Het is belangrijk dat met voldoende diepgang en op een frequente basis meer aandacht wordt gegeven aan het onderwerp corruptierisico's. Dit kan onder meer bereikt worden door tijdens gerichte trainingen, vaktechnische overleggen en/of andere bijeenkomsten specifiek in te gaan op het onderwerp corruptie en de verschijningsvormen die het kan hebben. Verschijningsvormen van corruptie zijn namelijk lastig te herkennen en veranderen ook steeds. Actuele praktijkvoorbeelden kunnen hierbij helpen. Door het corruptierisico frequenter en in meer

diverse vormen te behandelen draagt dit bij aan het vergoten van de kennis en tijdige signalering van corruptierisico's tijdens de controle. Bij het tijdig signaleren neemt de kans toe dat de risico's adequaat worden opgevolgd en die kwaliteitswaarborgen worden ingezet die nodig zijn.

3.3. Rapportage en monitoring van corruptierisico's vergroot inzicht

Beter vastleggen van informatie leidt tot meer inzicht

Het vastleggen en rapporteren van informatie over cliënten met verhoogde corruptierisico's geeft de accountantsorganisaties op centraal niveau inzicht in corruptierisico's. Dit stelt de accountantsorganisatie in staat te monitoren of het stelsel van kwaliteitsbeheersing nageleefd wordt voor bijvoorbeeld de cliëntacceptatie en -continuatie en kwaliteitswaarborgen in te zetten bij cliënten met verhoogde corruptierisico's. Door te (rapporteren en) monitoren kunnen de corruptierisico's beter worden beheerst door de accountantsorganisatie.

Uit de analyse van de AFM blijkt dat de vastlegging of en welke cliënten actief zijn in risicovolle landen sterk verschilt per accountantsorganisatie. Vaak worden geïdentificeerde corruptierisico's alleen in de controledossiers vastgelegd waardoor inzicht op centraal niveau ontbreekt. De verantwoordelijkheid van het documenteren ligt vaak alleen bij de externe accountant op basis van zijn professionele inschatting van de risico's. Door de verantwoordelijkheid uitsluitend bij de externe accountant neer te leggen neemt het risico toe dat mogelijke corruptierisico's niet gesignaleerd worden en dat niet tijdig additionele maatregelen worden genomen. Het is daarom belangrijk dat organisaties waarborgen treffen om risico's tijdig en volledig te identificeren, te

documenteren en centraal inzichtelijk te maken voor monitoring.

corruptierisico's en waar nodig bij te sturen.

Monitoring van corruptierisico's leidt tot een betere beheersing

Om de beheersing van corruptierisico's een vast onderdeel te maken van de beheerste en integere bedrijfsvoering van de accountantsorganisatie is het belangrijk dat de accountantsorganisatie de naleving van het stelsel van kwaliteitsbeheersing monitort.

De AFM heeft in het themaonderzoek echter weinig goede voorbeelden van monitoring gezien waarbij op corruptierisico's wordt gestuurd. De Systematische Integriteitsrisico Analyse (SIRA) kan voor de accountantsorganisatie een geschikt instrument zijn om inzicht te verkrijgen in corruptierisico's en om vervolgens op deze risico's te sturen.¹² De volgende voorbeelden kunnen een bijdrage leveren aan (het waarborgen van) een beheerste en integere bedrijfsvoering en stelt de organisatie in staat om betrokkenheid bij corruptie te voorkomen:

- In de cliënt- en opdrachtacceptatie en -continuatie en gedurende het uitvoeren van de wettelijke controle kunnen corruptierisico's naar boven komen. Het is van belang om de informatie over geïdentificeerde corruptierisico's goed te documenteren gericht op het centraal kunnen monitoren daarvan.
- Door periodiek te rapporteren over onder meer cliëntportefeuilles inclusief de geïdentificeerde corruptierisico's, signalen over corruptie, vaktechnische consultaties en de naleving van het stelsel van kwaliteitsbeheersing wordt het bestuur in staat gesteld centraal inzicht te verkrijgen over

Met centraal inzicht wordt (het bestuur van) de accountantsorganisatie in staat gesteld om de corruptierisico's te monitoren en te beheersen door maatregelen te treffen. Hierdoor kan de accountantsorganisatie bijvoorbeeld besluiten tot meer inzet op trainingen op het onderwerp corruptie, het inzetten van adequate kwaliteitsmaatregelen zoals het gericht inzetten van forensische expertise of extra capaciteit vrij te maken voor de controle of het afscheid nemen van cliënten omdat deze buiten de risicobereidheid vallen waartoe een accountantsorganisatie heeft besloten.

Good practice

- ✓ Naar aanleiding van rapportages over interne kwaliteitsonderzoeken voerde een accountantsorganisatie een intern (thema)onderzoek naar corruptie uit. In het intern onderzoek werd in het kader van effectmeting nagegaan of een specifiek onderwerp zoals corruptie voldoende is geadresseerd in een wettelijke controle. Dit is een geschikt instrument om de kwaliteit van de controle te waarborgen en

3.4. Vaktechnische consultatie is een effectieve kwaliteitswaarborg bij corruptierisico's met de juiste expertise, voldoende diepgang en kritische houding

3.4.1. Laagdrempeliger maken van consulten met inzet van specialistische kennis vereist aanscherping van beleid
Vaktechnische consultaties zijn een hulpmiddel om de kwaliteit van wettelijke controles te bevorderen en kan de toepassing van vakkundige oordeelsvorming

¹² Zie voor handvatten SIRA: <https://www.afm.nl/nl-nl/nieuws/2019/okt/handvatten-integriteitsrisicos-accountants>.

over corruptierisico's naar een hoger niveau brengen. Dit hulpmiddel kan nuttig zijn bij het identificeren van en omgaan met corruptierisico's, omdat dit vaak moeilijke of omstreden aangelegenheden zijn. De AFM constateert in het themaonderzoek dat accountantsorganisaties veelal beschikken over procedurebeschrijvingen voor consultaties, maar dat het beleid onderling verschilt als wordt gekeken naar het moment dat geconsulteerd moet worden. Sommige accountantsorganisaties stellen bijvoorbeeld consultatie verplicht bij de aanwezigheid van (meerdere) verhoogde corruptierisico's, anderen bij (concrete) aanwijzingen van corruptie en bij een enkeling is consultatie niet verplicht gesteld.

Verder blijkt uit het themaonderzoek dat het aantal vaktechnische consultaties op corruptierisico's in 2019 beperkt was. Gegeven de aandacht en actualiteit van dit thema en de samenstelling van cliëntportefeuilles bij de onderzochte accountantsorganisaties had de AFM meer vaktechnische consultaties verwacht aan te treffen.¹³ Juist omdat verschijningsvormen van corruptie lastig te herkennen zijn en steeds veranderen is het van belang dat het beleid erop is gericht om vakkundig met deze risico's om te gaan en dus consultaties te verplichten.

Het (eerder) verplicht stellen van een consultatie en deze laagdrempelig maken kan helpen het risico, dat mogelijke corruptierisico's niet gesignaleerd worden, te beheersen.

Het behandelen van consulten op het gebied van corruptie vereist veelal specialistische kennis. De AFM constateert dat de consultbehandelaren niet altijd een specialist zijn op het gebied van fraude en corruptie. De AFM ziet daarom ruimte voor

het vergroten van de deskundigheid op dit gebied. Dit kan onder meer worden bewerkstelligd door periodieke trainingen en opleidingen te organiseren. Een andere mogelijkheid is het inzetten van externe consultatie of het inrichten van (fraude)panels, waarin verschillende deskundigheidsgebieden (zoals forensische expertise) en invalshoeken betrokken worden bij een consultatie.

3.4.2. De AFM signaleert verschillen in (diepgang en kritische houding in) de uitvoering van het vaktechnisch consult

Betrek tijdiger de consultbehandelaar

Het tijdig betrekken van de consultbehandelaar is de verantwoordelijkheid van de externe accountant en is van belang voor een gedegen consultatie. Het tijdig verzoeken om vaktechnische ondersteuning in de vorm van een consultatie zorgt ervoor dat de consultbehandelaar de externe accountant kan ondersteunen in het nemen van de juiste stappen.

Zo kan bijvoorbeeld de consultbehandelaar meedenken over de uit te voeren controlewerkzaamheden en de externe accountant, als eindverantwoordelijke, ondersteunen bij het informeren van de controlecliënt en de personen belast met governance.

De externe accountant en consultbehandelaar kunnen bij inzet van (extern) forensisch onderzoek tijdig kennisnemen van de opdracht. Het tijdig kennisnemen van deze opdracht voor een (extern) onderzoek helpt bij het inschatten van de mate waarin het onderzoek kan bijdragen aan het verkrijgen van voldoende- en geschikte controle-informatie.

¹³ De AFM heeft initieel verzocht om de consultaties met betrekking tot corruptie(risico's), omdat het toepassen van een consultatie een belangrijke kwaliteitswaarborg is. Niet alle accountantsorganisaties konden consultaties aanleveren. In die gevallen zijn controledossiers aangeleverd waarin corruptierisico's zijn gesignaleerd.

Good practice

- ✓ Direct nadat de externe accountant bekend raakte met een vermoeden van corruptie is een consultatie aangevraagd. De externe accountant heeft met ondersteuning van de consultbehandelaar het bestuur en het toezichthoudend orgaan van de controlecliënt geïnformeerd over de ontstane situatie. In de brief aan de controlecliënt heeft de externe accountant gewezen op het feit dat de primaire verantwoordelijkheid om corruptie te voorkomen ligt bij de controlecliënt. Ook heeft de externe accountant verzocht herstelwerkzaamheden uit te voeren. De controlecliënt heeft het plan van aanpak voor herstel met de externe accountant gedeeld. De externe accountant heeft de aard en omvang van zijn (gegevensgerichte) controlewerkzaamheden mede bepaald op basis van dit plan van aanpak.

Formuleer scherper de corruptierisico's bij de aanvraag van een vaktechnische consultatie

Bij het aanvragen van een vaktechnische consultatie is het van belang dat de externe accountant de corruptierisico's scherp formuleert en daarbij voldoende inzicht geeft in de feiten en omstandigheden. Door corruptierisico's scherp te formuleren kan door een consultbehandelaar met zijn expertise beter worden bepaald welke specifieke controlewerkzaamheden qua aard, timing en omvang noodzakelijk zijn om het risico te mitigeren en om voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen.

De AFM constateert dat corruptierisico's veelal (te) algemeen worden geformuleerd bij de aanvraag van een vaktechnische consultatie. Het is daardoor niet altijd

duidelijk wat nu het 'echte' en 'onderliggende' corruptierisico is. De AFM verwacht dat een consultbehandelaar kritisch is op deze algemeen geformuleerde risico's en daarop doorvraagt.

Good practice

- ✓ De externe accountant die een consult indiende beschreef in zijn consultatie-aanvraag onder andere (dit betreft daarmee een niet-limitatieve opsomming die de AFM als voorbeeld opneemt):
  - Welke concrete corruptiesignalen het betrof.
  - Welke partijen betrokken waren en wat de omvang van de transactie was.
  - Welke personen en functionarissen van de controlecliënt mogelijk betrokken waren.
  - De mogelijke impact op de risico-inschatting.
  - Het mogelijke effect op de aard, timing en omvang van de geplande controlewerkzaamheden
  - De communicatie met de controlecliënt en de met governance belaste personen tot dusver.

Door bovenstaande specifieke beschrijving was de consultbehandelaar in staat de externe accountant effectief te ondersteunen.

Zorg voor een inhoudelijke review door de consultbehandelaar op de relevante feiten en omstandigheden met bijbehorende onderbouwing

Een inhoudelijke review en verificatie van documenten en het feitencomplex door de

consultbehandelaar draagt ertoe bij dat de relevante feiten en omstandigheden worden betrokken voor een gedegen vaktechnisch standpunt en een onderbouwd (bindend) advies. Het is daarbij van belang dat de externe accountant de relevante feiten en omstandigheden en documenten deelt. De consultbehandelaar dient er op zijn beurt ook alert op te zijn om de relevante informatie te verkrijgen.

De AFM constateert dat de consultbehandelaar veelal een beperkte verificatie uitvoert van het feitencomplex. Hierdoor bestaat het risico dat het feitencomplex niet juist en volledig is. Het is de verantwoordelijkheid van de externe accountant om de consultbehandelaar te voorzien van toereikende (bron)informatie. Onvolledige informatie kan van invloed zijn op het (bindend) advies. In het onderzoek is de AFM voorbeelden tegengekomen waarbij de informatievoorziening aan de consultbehandelaar beperkt was om tot een gedegen aanbeveling te komen. Bij consultaties is goed zicht op en begrip van het feitencomplex essentieel.

Verder blijkt dat de consultbehandelaar niet altijd de juiste diepgang en kritische houding heeft. Zo blijkt uit de door de AFM geanalyseerde consultaties dat belangrijke aspecten niet door de consultbehandelaar zijn betrokken in de consultatie. Een voorbeeld hiervan is dat de consultbehandelaar heeft nagelaten om de scope en diepgang van een extern (forensisch) onderzoek te beoordelen en te bepalen of de uitkomsten van dit onderzoek, controle-informatie voor de externe accountant oplevert. In een ander voorbeeld richtte de consultbehandelaar zich uitsluitend op de vraag of sprake was van een ongebruikelijke transactie in het kader van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft). Bij de

behandeling van het consult werd niet nader ingegaan op de mogelijke implicaties van de ongebruikelijke transactie op de controlewerkzaamheden. De kwaliteitswaarborg vaktechnische consultatie is doorgaans alleen effectief indien deze met voldoende diepgang en kritische houding wordt uitgevoerd.

Nagaan van adequate opvolging van het (bindend) advies is noodzakelijk

De consultbehandelaar ondersteunt de externe accountant bij de te nemen vervolgstappen, waaronder mogelijke meldingsplichten. Het is van belang dat een (bindend) advies van de consultbehandelaar wordt opgevolgd door de externe accountant. Dit waarborgt dat de externe accountant de juiste stappen neemt in zijn controle.

De AFM constateert dat de consultbehandelaar veelal geen rol heeft in de opvolging van de consultatie. De verantwoordelijkheid voor de adequate opvolging van de consultatie ligt bij de externe accountant. Hierdoor ontbreekt bij de consultbehandelaar het inzicht of het vaktechnisch standpunt voldoende is begrepen en hoe het controleteam is omgegaan met het vaktechnisch standpunt in de wettelijke controle. In sommige gevallen is dit opgevolgd door de opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling (OKB). Om de effectiviteit van een consultatie te vergroten is het van belang voor de accountantsorganisatie om te monitoren of een consultatie adequaat is opgevolgd.

Leg het proces en (vaktechnische) overwegingen van de consultaties vast
Veel accountantsorganisaties gebruiken een consultatiedatabase waarin het consult wordt geregistreerd. De consultatiedatabase bevat onder andere de uitkomst van het

vaktechnisch consult in de vorm van een (bindend) advies.

De database met het consultatiememo en het definitieve vaktechnische standpunt bevat niet altijd de weergave van de interactie tussen de consultbehandelaar en de externe accountant en geeft daarom beperkt inzicht in de diepgang en zorgvuldigheid van de uitvoering van de werkzaamheden door de consultbehandelaar. Daarmee is het (achteraf) onduidelijk of de consultbehandelaar alle aspecten van de consultatie heeft onderzocht en beoordeeld. Een centrale registratie van consultaties met daarin de overwegingen van de consultbehandelaar en de interactie tussen de consultbehandelaar en externe accountant geeft inzicht in de totstandkoming van het (bindend) advies. Dit kan accountantsorganisaties helpen bij kennisdeling en het monitoren van de effectiviteit van het consultatieproces waarbij consistentie wordt nagestreefd.

4. De AFM roept de sector op de beheersing van corruptierisico's te versterken

De AFM vindt het belangrijk dat accountantsorganisaties aandacht blijven houden voor corruptierisico's. De AFM roept accountantsorganisaties daarom op aan de hand van dit rapport te onderzoeken of verbeterlagen binnen de eigen organisatie nodig zijn. Corruptierisico's kunnen bij alle cliënten voorkomen. Voor het beheersen van corruptierisico's is het daarom belangrijk dat inzicht wordt verkregen in de corruptierisico's, deze worden gemonitord en de vaktechnische consultatie op adequate wijze wordt ingezet als kwaliteitswaarborg. Ten slotte is het van belang om binnen de organisatie corruptierisico's met diepgang en regelmaat te bespreken tijdens overleggen en trainingen. Het bespreken van dilemma's en eventuele belemmeringen rondom corruptierisico's vergroot het lerend vermogen van de organisatie en draagt bij aan de beheerste en integere bedrijfsvoering.

Autoriteit Financiële markten (AFM)

Postbus 11723 | 1001 GS Amsterdam

Telefoon

020 797 2000

Fax

020 797 3800

www.afm.nl

Follow us: →

De AFM maakt zich sterk voor eerlijke en transparante financiële markten.

Als onafhankelijke gedragstoezichthouder dragen wij bij aan duurzaam financieel welzijn in Nederland.

De tekst van deze publicatie is met zorg samengesteld en is informatief van aard. U kunt er geen rechten aan ontleen. Door veranderende wet- en regelgeving op nationaal en internationaal niveau is het mogelijk dat de tekst niet actueel is op het moment dat u deze leest. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) is niet aansprakelijk voor de eventuele gevolgen – bijvoorbeeld geleden verlies of gederfde winst – ontstaan door of in verband met acties ondernomen naar aanleiding van deze tekst.

© Copyright AFM 2021